

Vztah místa a festivalu

Jičín – město pohádky

pohledem cílových skupin

Obsah

Obsah	2
Úvod	3
Metodologie	4
Výsledky.....	7
Charakter festivalu	7
Průběh a atmosféra festivalu	9
Sepětí místa a festivalu	13
Závěr.....	21

Úvod

V součinnosti s odborem kultury, památkové péče a cestovního ruchu Krajského úřadu Královéhradeckého kraje se Katedra sociologie Filozofické fakulty Univerzity Hradec Králové (FF UHK) zhostila úkolu realizovat etnografický výzkum zaměřený na vztah místa a festivalu *Jičín – město pohádky*.

Řešitelský tým tvořili dr. Nina Andrš Fárová, dr. Kristýna Hájková, dr. Miroslav Joukl, Mgr. Jiří Juhász, dr. Lucie Cviklová a dr. Lucie Vítková. Na realizaci výzkumu se podíleli také proškolení studující studijního programu Sociologie z FF UHK.

Tento výzkum navazuje na předchozí výzkumy prováděné v letech 2023 (festival Cirk-uff v Trutnově) a 2024 (Krajkářské slavnosti ve Vamberku), kdy byl řešitelským týmem použit stejný výzkumný design. Upřesnění výzkumného zadání a organizační zajištění výzkumu festivalu v Jičíně bylo konzultováno s vedením odboru (nejprve s Mgr. Kateřinou Churtajevou a následně s Ing. Martinem Karasem). Před zahájením výzkumu se realizovaly také rozhovory se zástupci města Jičína a organizátorkami festivalu.

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit, jak festival vnímají místní a jeho návštěvníci, a v návaznosti zjistit i to, jaké efekty přináší tato kulturní akce a s ní spojená tradice pro život ve městě.

Byly stanoveny tyto výzkumné otázky:

- Jaký je význam festivalu pro život lokality? Jaké jsou jeho efekty na život dané lokality?
- Jaký má vliv lokalita na festival? Jak je festival spjatý s lokalitou?
- Čím festival přispívá k mezigeneračnímu dialogu?

Následující obsah představuje tematicky uspořádaná zjištění, která korespondují s cílem a výzkumnými otázkami. Zprávu zakončuje Závěr se shrnutím hlavních poznatků a doporučeními k diskusi.

Závěrečnou výzkumnou zprávu *Vztah místa a festivalu Jičín – město pohádky pohledem cílových skupin* předkládáme na základě objednávky podané Krajským úřadem Královéhradeckého kraje.

V Hradci Králové dne 4. 12. 2025

Za řešitelský tým
PhDr. Miroslav Joukl, Ph.D.
vedoucí Katedry sociologie FF UHK

Metodologie

Etnografický výzkum byl realizován v období srpen až listopad 2025, a to jak ve fázi před konáním festivalu, tak i v době konání festivalu a po jeho skončení. Pro výzkum byly zvoleny dvě výzkumné metody, a to rozhovory a zúčastněné pozorování.

V době konání festivalu probíhal terénní výzkum od 11. 9. do 13. 9. 2025 ve zvolených částech města Jičína za účasti akademických pracovníků a pracovníků Katedry sociologie a dvaceti studujících studijního programu Sociologie. Součástí této části výzkumu byly krátké situační rozhovory s místními a návštěvníky festivalu a zúčastněné pozorování na vybraných lokacích. Tyto rozhovory byly dobrovolné a anonymní a nelze skrze ně identifikovat jednotlivé návštěvníky.

Výzkum dále zahrnoval polostrukturované rozhovory vedené s lidmi, kteří se k festivalu či k městu Jičín významně vztahují (tzv. expertní rozhovory). Tyto rozhovory byly prováděny před etnografickým výzkumem na místě (jejich cílem mimo jiné bylo upřesnit objekt a předmět výzkumu, aby mohla být adekvátně nastavena metodologie), v průběhu festivalu, a i po jeho skončení, což umožnilo diskutovat z výzkumu vzešlé postřehy, poznatky a otázky. Tyto rozhovory byly dobrovolné a nebyly anonymizované, jelikož bylo nutné znát vztah daných osob k festivalu.

Rozhovory

Prvním typem rozhovorů byly krátké situační polostrukturované rozhovory s místními a s návštěvníky festivalu, které studující prováděli v rámci zúčastněného pozorování v daných lokacích (více k pozorování níže). Tyto rozhovory se zaměřovaly především

na vztah místních nebo návštěvníků k festivalu. Respondenti odpovídali na předem stanovené otázky, ale měli také možnost přidat i jiná témata či postřehy.

Rozhovorů jsme v průběhu výzkumu uskutečnili 285. Zúčastnilo se jich 170 respondentů žijících v Jičíně, 102 z širšího okolí nebo větší vzdálenosti a 13 respondentů neuvedlo, odkud na festival přijeli. Naším cílem bylo, abychom v rámci rozhovorů podchytili různorodé charakteristiky našich respondentů, a to především s ohledem na jejich vztah k festivalu (návštěvníci, ne-návštěvníci, osoby přímo zapojené do festivalu), a s ohledem na to, zda jsou místní, z blízkého okolí nebo z jiných částí republiky. Důležité pro nás také při oslovování bylo, aby respondenti byli různého věku, genderu či rodinného stavu (ne/mají děti) a zajímalo nás, zda se festivalu již v minulosti účastnili nebo jej navštívili poprvé, a zda dorazili sami nebo s dalšími lidmi.

Druhým typem rozhovorů byly polostrukturované rozhovory, které jsme nazvali expertními. Tyto rozhovory byly výrazně delší, podrobnější a vždy přizpůsobené konkrétní osobě. Jejich cílem bylo zjistit názory těch, kteří jsou s festivalem více spjati nebo jsou do něj jinak zainteresováni. Vedli jsme proto rozhovory s organizátorkami a organizátory festivalu, se starostou a místostarostou města, s bývalou organizátorkou festivalu, nebo s vedoucí odboru kultury a cestovního ruchu a členkou správní rady festivalu.

Zúčastněné pozorování

Rozhovory byly doplněny zúčastněným pozorováním v průběhu konání festivalu. První den etnografického výzkumu jsme zahájili obhlídkou centra Jičína a jednotlivých míst, kde se festival odehrával. Pro pozorování jsme vybrali několik lokací, které jsme zároveň přizpůsobili programu festivalu. Tyto lokace se nacházely na Valdštejnově náměstí, v jeho bezprostředním okolí, dále v Zámeckém parku a také na strategicky významných místech pro festival (např. Husova ulice, Masarykovo divadlo, Jezuitská kolej). Na těchto lokacích studující přerušovaně po celé tři dny prováděli pozorování a také rozhovory s místními a návštěvníky. Pozorování bylo rozvrženo do různých časových oken, abychom pozorovali co nejširší variabilitu situací a mohli provádět rozhovory s rozmanitým vzorkem místních i návštěvníků. Celkově jsme v terénu strávili přibližně osm hodin na každé vybrané lokaci.

Cílem pozorování bylo nejen zachytit atmosféru slavností či jejich náladu, ale hlavně pozorovat situace a jevy, které není možné zachytit prostřednictvím rozhovorů. V rámci pozorování jsme se tedy zaměřovali například na to, jak je festival ve městě vizuálně přítomen, jak se po městě pohybují návštěvníci festivalu, jak vypadá přilehlé okolí v době konání festivalu, jak účastníci sledují jednotlivé programové části, jak vypadají doprovodné akce, jak se návštěvníci zajímají o atrakce, jarmark, kde a jak se stravují nebo jak reagují na změny počasí.

V terénu docházelo k průběžným konzultacím mezi řešitelským týmem a studujícími, při kterých studující dostávali metodickou podporu. Každý den se konalo společné jednání řešitelského týmu se všemi studujícími, na kterém se sdílely průběžné poznatky a hodnotily se získané zkušenosti s terénním výzkumem. Na tomto základě se upřesňovaly výzkumné úkoly, zacílení rozhovorů a struktura vzorku respondentů a docházelo také ke sběru dat na doplněných lokacích nebo ve večerních hodinách.

Analýza a uchovávání dat

Data z obou typů rozhovorů a ze zúčastněného pozorování jsme poté propojili a analyzovali dohromady. K analýze jsme použili software pro kvalitativní analýzu dat MAXQDA. Na analýze se podíleli také někteří studující, kteří se účastnili výzkumu. Na základě tematické analýzy jsme identifikovali jednotlivá stěžejní témata, která v následující části představíme.

Data z výzkumu byla uchovávána na zabezpečeném univerzitním cloudovém úložišti a přístup k nim měli pouze členové výzkumného týmu.

Výsledky

Charakter festivalu

Stručný popis festivalu

Festival *Jičín – město pohádky* se koná od roku 1991, a to každoročně – nekonal se v roce 2020 z důvodu pandemie covidu a v loňském roce byl výrazně omezen z důvodu špatného počasí. Jedná se o festival s dlouhou tradicí, který se odehrává v širším centru města Jičína a představuje jednu z nejvýznamnějších kulturních akcí města a regionu. Dlouhodobě přitahuje široké spektrum návštěvníků – od místních obyvatel až po turisty z různých částí České republiky.

Festival navazuje na tradici pohádky a dětské literatury spojenou s Jičínem, která je veřejností vnímána zejména na základě tvorby Václava Čtvrťky. Program tradičně zahrnuje divadelní představení, výtvarné dílny, hudební vystoupení, doprovodné soutěže, workshopy, besedy, ale i jarmark. Podtitul festivalu se každoročně mění v návaznosti na jeho tematické zaměření. Třicátý pátýročník festivalu nesl podtitul **Šmankote, babičko, recykluj!**

Festival se tradičně koná v září a ten letošní probíhal od středy 10. září do neděle 14. září 2025 a navštívilo ho přes třicet tisíc návštěvníků.

Pokud jde o srovnání festivalu s jinými akcemi přímo v Jičíně nebo v širším okolí, je festival organizačním týmem a oslovenými zástupci města považován za **jedinečný – jak tematicky, tak rozsahem**. Také u návštěvníků panuje shoda v tom, že festival je **největší a pro město nejdůležitější**.

Idea festivalu

Hlavní idea festivalu je obsažena ve festivalovém provolání, jehož obsah shrnuje hodnoty, na kterých festival stojí. Organizátoři se během rozhovorů na provolání odkazovali a popisovali, jakým způsobem se ho snaží naplňovat, například ředitelka Šárka Bekrová popsala hlavní poslání festivalu takto: „*Hlavním posláním festivalu je, aby Jičín ožil pohádkou. Aby se dospělí vrátili do dětských let a děti si znovu připomněly, že je skvělé, že jsou dětmi a aby se tady všichni tak nějak stmelili. (...) To je mým cílem, na který odkazují i v rámci preambule festivalu.*” Lze tedy tvrdit, že naplňování festivalové preambule je živou ambicí a nejde o zapomenuté fráze.

Festivalové provolání obsahuje tři body. První bod festivalového provolání vyzývá, **aby byl Jičín během festivalu pestrý** zpíváním, malováním, tancem, divadlem, výstavami a dalšími festivalovými aktivitami. Druhý bod klade důraz na **aktivní účast návštěvníků**, kteří nemají program jen sledovat a poslouchat, ale sami mají mít možnost tvořit. Třetí

bod popisuje, že festival by měl mít **místem, na kterém se setkávají lidé i přes společenské, věkové a zeměpisné hranice.**

Organizace festivalu

Festival v nedávné době přešel od fungování pod záštitou nadačního fondu pod nově zřízený zapsaný ústav s právní subjektivitou a správní radou vedenou městem. Dnes má dvě stálé zaměstnankyně – ředitelku a produkční, ostatní práce jsou zajišťovány externě. Oslovení organizátoři a zástupci města označují postupnou profesionalizaci organizace festivalu jako nutnost danou jednak dobou, která takový přístup vyžaduje, a také dřívějšími problémy s přetížením jednotlivých pořadatelů, nekompetencí v některých oblastech a opakováním chyb vyplývajících z neznalosti, například produkční práce. Jak zaznělo v rozhovorech, profesionalizace měla zabránit situacím, kdy se *„stejně chyby opakovaly každý rok jen proto, že nebyl prostor nebo kapacita se systematicky připravit“*. Profesionalizaci pozitivně reflektují i návštěvníci, kteří chválí, že v průběhu festivalu zaznamenali minimum komplikací a oceňují *„hladký průběh festivalu“*.

Přes profesionalizaci si organizace festivalu do značné míry zachovává komunitní charakter. Festival silně spoléhá na rozsáhlou spolupráci s dobrovolníky, bez kterých by festival byl jen obtížně uskutečnitelný. Dobrovolníci vypomáhající s festivalem jsou často mladší lidé a z této komunity vyrůstají lidé začleňující se do profesionálních rolí spojených s festivalem.

Zapsaný ústav pořádající festival přichází i s menšími akcemi během roku, které jsou taktéž na pohádkové téma, ovšem v mnohem menším rozsahu než festival v zářijovém termínu. Udržuje tak povědomí o Jičínu jako městě pohádek a podporuje reklamu na zářijový festival.

Financování festivalu

Změny v organizování festivalu doprovázely také změny v jeho financování. Festival není dlouhodobě ziskový, ale jak říká v rozhovoru první místostarosta města Petr Hamáček: *„Festival k tomu z povahy věci není určený.“* Přibližně do roku 2018 byl festival schopen vytvářet určitou finanční rezervu, která se ale v letech 2018 až 2024 zcela vyčerpala. V minulosti byly finance zajišťovány nadačním fondem. Od roku 2023 je festival finančně zajišťován městem Jičín, což souvisí se změnou v organizaci festivalu. Klíčovou součástí financování jsou také sponzorské dary, jejichž výše a frekvence podle lidí z organizačního týmu v posledních letech klesá. Jinou část tvoří další příjmy, včetně podpory Krajského úřadu Královéhradeckého kraje nebo příjmy z pronájmu. Důležitou součástí financování je také prodej vstupenek.

Propagace festivalu, informovanost

Velká část návštěvníků, se kterými tazatelé mluvili, se o festivalu dozvěděla ze sociálních sítí, zejména Facebooku nebo Instagramu. Jiná situace byla u místních a návštěvníků z nejbližšího okolí, kteří se o konání festivalu dozvěděli také z plakátů, Jičínského zpravodaje a dalších lokálních upoutávek na festival. V tomto případě šlo spíše o určité připomenutí data konání a programu, protože návštěvníci festivalu pocházející z Jičína a blízkého okolí zkrátka věděli, že se festival bude konat, protože, jak uvedl jeden z nich: *„Festival je každoroční součástí městského kulturního života.“* Část návštěvníků se dozvěděla o festivalu od rodinných příslušníků. Obecně ale dominují sociální sítě jako hlavní zdroj informací o konání, programu a datu festivalu.

Organizační tým festivalu upozorňoval na specifické otázky propagace, zejména na hromadné rozesílání informačních e-mailů do škol, které považuje za *„velmi důležitou součást propagace festivalu“*. Organizátoři během přípravy programu vybízeli školy ke spoluúčasti na programové skladbě a před zahájením festivalu doporučovali školám příhodné dopolední aktivity ve všední dny. Dále organizátoři zmiňovali plakátovou kampaň po celé České republice a také to, že propagace je kromě škol obecně zacílená na rodiče, kteří rozhodují o návštěvě festivalu.

Festival nabídl velmi **obsáhlý program na každý festivalový den**. Program byl návštěvníky vnímán jako *„dobře promyšlený“* a nabízející pestré aktivity jak pro děti během dne, tak pro dospělé ve večerních hodinách. Papírový program byl v době konání festivalu k dispozici na specifických místech, byl však zpoplatněný. Návštěvníci byli o programu stejně jako o celém festivalu informováni především online. Ačkoli se v něm orientovali poměrně dobře, někteří zmiňovali, že *„šíře programu byla místy na úkor jeho přehlednosti“*. Návštěvníci si program často předem nestudovali a aktivity vybírali podle toho, co je zaujalo až na místě. Pozornost také věnovali vývěskám a informačním plakátům ve městě, případně navštívili informační centrum.

Průběh a atmosféra festivalu

Program festivalu

Snahu přinést do Jičína pestrý a kvalitní program pro děti i dospělé popisuje organizační tým festivalu, od něhož zaznívala především snaha **lákat na festival kvalitní produkci**, se kterou se místní běžně nesetkávají, ale mohla by pro ně být inspirativní. Jak vysvětlovala bývalá dramaturgyně festivalu, která je stále součástí festivalového týmu: *„Nemá to být jen konzumní kultura, kde se uvolním a pustím mozek na špacír, ale pro mě bylo důležité, aby tady bylo kvalitní divadlo (...) Aby lidi viděli něco jiného než to, co se nabízí běžně v televizi.“*

Program podle organizátorů nemá být pouze zábavný, ale měl by naplňovat také **výchovně vzdělávací funkci**, což se odrazilo i v tématu letošního ročníku. Podle

ředitelky festivalu jsou v současném světě environmentální otázky čím dál důležitější, a proto se také rozhodli je zábavnou formou do festivalu otisknout: „Vzhledem k tomu, co se teď děje ve světě, je recyklace a ekologie důležitá. Neustále se řeší různá environmentální témata, a tak jsme se rozhodli letošní ročník věnovat právě recyklaci a ekologii.“ Většina návštěvníků toto propojení zábavy a výchovně vzdělávacího aspektu oceňovala. Jedna z návštěvnic popsala, že je ráda, že festival nabízí dětem kromě zábavy také „něco navíc“, další návštěvnice vysvětlila, že díky interaktivnímu programu si děti mohou mnoho věcí vyzkoušet a osahat, což vede k tomu, že si odnesou více znalostí, než kdyby seděly ve škole. Většina návštěvníků pozitivně hodnotila i propojení pohádek s environmentálními tématy, jehož přínos jedna návštěvnice popsala takto: „Je to originální a dává to celé akci smysl, protože děti se přijdou bavit, ale zároveň si odnesou i něco poučného.“ Nicméně zaznamenali jsme i menšinu kritických hlasů, podle kterých téma recyklace a ekologie do pohádkového festivalu tematicky nepatří. Navíc jsme o podtitulu letošního festivalu *Šmankote, babičko, recykluj!* a jeho zaměření na ekologii, recyklaci a udržitelnost evidovali relativně malé povědomí. To však mohlo souviset nejen s propagací podtitulu, ale také s pozorností účastníků, kteří si nedávali aktivity do těchto souvislostí, ačkoli se řady z nich sami účastnili.

Kromě výchovně vzdělávacího aspektu je ve festivalovém programu jasně patrný **důraz na aktivní účast dětí i dospělých**, kteří se mohou účastnit workshopů, dílniček a programů, kde nejsou jen pasivním publikem. Možnost aktivně se zapojit do programu oceňovali učitelé i rodiče a podle jedné z organizátorek doprovodného programu se do nabízených aktivit ochotně zapojovali jak děti, tak jejich rodiče. Program byl podle řady návštěvníků, s kterými jsme během festivalu mluvili, opravdu interaktivní a děti tedy mají možnost vyzkoušet si, co je baví a něco nového se formou hry naučit a dozvědět. Jedna z návštěvnic festivalu ocenila, že programová skladba rozvíjí dětskou fantazii, jiná návštěvnice vyzdvihla, že si děti v rámci dílniček mohou vyzkoušet tradiční řemesla. Tvořivé dílničky byly návštěvníky velmi často zmiňovány jako vyhledávaná část programu.

Proměna města během festivalu a festivalová místa

„*Město festivalem žije!*“ Takto popisuje chod města během festivalu starosta Jičína Jan Malý a proměnu města vnímají místní i návštěvníci odjinud. Festival podle nich výrazným způsobem město promění především v pozitivním smyslu, je v něm **živější atmosféra**, která zde po většinu roku není. Město je plné lidí a akcí, je v něm více hluku a obchody a podniky jsou déle otevřené. V době festivalu byly navíc u zimního stadionu provozovány kolotoče a pouťové atrakce, které byly také hojně navštěvovány až do nočních hodin.

Na průběh a atmosféru festivalu mají také **vliv místa, ve kterých se odehrává**. Rozmístění programu do více lokací oproti předchozímu stavu, kdy se festival odehrával na Valdštejnově náměstí, popisují organizátoři jako nutný a dobrý krok. Šlo například o snahu udělat z náměstí hřiště pro děti, které nebude přeplněné, o lepší rozmístění

stánků, aby se mezi nimi lépe pohybovalo, nebo o přesun nejvýznamnějšího programu do Zámeckého parku.

Rozhodnutí festival nesoustředit na náměstí návštěvníky v jejich názorech a hodnoceníh rozdělával. Podle části z nich dislokace programu na více místech způsobila větší „vyprázdněnost“ náměstí oproti zkušenostem z minulých let. Za rozhodnutím přesouvat centrum festivalu do Zámeckého parku viděli zejména snahu o vybrání více peněz a podle některých se tam lokalizace programu ani dobře nehodí. Letošní programovou dislokaci kritizovali také někteří rodiče s dětmi, a to s argumentem, že se s nimi musí neustále přesouvat. Druhá část návštěvníků naopak rozhodnutí takto rozprostřít festival chválila.

Přes různá hodnocení spojená s lokací programu však panovala shoda na tom, že jednotlivá místa příhodně využívala daný prostor a nabízela zajímavý program, třeba i se zázemím pro občerstvení a posezení. V rozhovorech se přesto objevovaly připomínky, že i tak chybělo více **míst k sezení nebo míst, kde by si bylo možné odpočinout nebo se schovat před deštěm**, který několikrát program pod otevřeným nebem narušil.

Ovšem nejvíce kritizovaným důsledkem festivalového dění je **parkování a doprava**, které jsou v průběhu festivalu komplikované. To je patrné v době vydávání povolenek pro vjezd do festivalového areálu, a i v době, kdy vjezdy jsou pod kontrolou nebo se řeší různé problémy s parkováním přímo na místě.

Vstupné a ceny na festivalu

Ceny festivalových aktivit představují jedno z nejvíce citlivých témat. Festival má podle organizátorů historicky zakořeněnou podobu bezplatné a široce dostupné kulturní události, přičemž zpoplatnění, byť jen určité části programu, naráží na odpor návštěvníků zejména z řad místních obyvatel. Tento „nárok na bezplatnost“ je v rozhovorech patrný velmi silně a jak popisuje jedna z bývalých organizátorek, „*pokus o zavedení vstupného i ve všední dny se setkal s velmi negativním ohlasem.*”

Ačkoli organizátoři nesdílí a nechápou kritiku vstupného a cen na festivalu, v rozhovorech s návštěvníky se **nespokojenost se vstupným** často opakovala. Mluvili o tom, že zpoplatnění programu limituje jejich účast na programu a opakovaly se hlasy, podle nichž by vstup na festival měl být i o víkendu zdarma, protože prý vstup samotný „*nic neobsahuje*“ a řada atrakcí a aktivit byla placená. Nejčastější výtky zněla následovně: „*Nelíbí se mi, že se musí platit vstupné a poté se skoro všechny aktivity stejně musí platit zvlášť.*” Respondenti ovšem ne vždy reflektovali, že placený vstup se týkal pouze části pětidenního programu, konkrétně soboty v Zámeckém parku. Respondenti, kteří se vyznali v programové skladbě, věděli, že nabídka dává prostor i pro účast bez vstupenek a volbu jiné části programu zdarma. Je také možné, že někteří účastníci mohli být zaskočení tím, že nepočítali s prodejem vstupenek oproti předchozím zkušenostem, ale

zveřejněný program na tuto skutečnost předem upozorňoval, je tedy otázkou, jak tuto situaci lépe vysvětlit a prezentovat. Kritické názory na ceny vstupenek nebo atrakcí a dalších aktivit vyjadřovali především účastníci tvořící větší skupinu, zejména skupiny s dětmi. Někteří navrhovali snížit cenu vstupného pro děti nebo pro ně vstupné zcela zrušit, případně hledat jiná, cenově příznivější řešení.

Část respondentů se vyjadřovala tak, že v posledních letech se více zdůrazňuje **komerční aspekt**, který nebýval v minulosti tak patrný. Organizátoři festivalu a zástupci města odmítají názor, který často převládá, že je festival příliš komerční. Podle některých návštěvníků festivalu jsou však ceny obecně velmi vysoké u všech typů aktivit a stánků. Tento pohled organizátoři nesdílí, a říkají, že na ceny si stěžují primárně místní. Návštěvníci odjinud ceny vidí spíše příznivě, což může ilustrovat jedna z odpovědí místní respondentky: „*Je to nešvar Jičínáků, kteří na ceny neustále nadávají.*“ To však neodpovídá rozhovorům, kde až na pár výjimek byla nespokojenost s výší cen naprosto převažující, důležité je však také zmínit, že **nespokojenost s výší cen často lidé spojovali se všeobecnou nespokojeností s cenami jako takovými** a neviní z toho jen festival. Ačkoli je tedy na festivalu mnoho aktivit zadarmo, návštěvníci mají pocit, že tomu tak není. Dochází zde k určitému rozporu v tom, jak festival prezentují organizátoři (naprostá většina věcí je zadarmo) a jak návštěvníci (za vše je potřeba platit).

U návštěvníků se vyskytoval také obecný nebo neurčitý názor, že „*v dnešní době by šly finance města využít lépe*“ a že rozpočet neodpovídá tomu, co festival nabízí a podobně. Zde byly výtky návštěvníků z hlediska možného „*lepšího využití*“ financí spíše nekonkrétní a nespokojenost byla spojována také s pocitem převažující komerční nabídky. Účastníci zmiňovali zejména větší přítomnost různých firem, organizací a komerčních značek a také to, že podle nich stánky nenabízí vlastní výrobky. Dílny by podle části účastníků měly být zřizovány městem, a ne soukromníky. Jiní účastníci konstatovali, že situace v případě kulturních akcí je obdobná i jinde a jičínský festival tedy není výjimkou.

Sepětí místa a festivalu

Jičín jako značka

Propojení Jičína s pohádkou se nabízí především díky spisovateli Václavu Čtvrtkovi, který zde prožil část dětství a děj příběhů o loupežníku Rumcajsovi zasadil právě do Jičína a okolí. Na tuto literární tradici festival navazuje, byť pohádkové téma a program festivalu nezůstává jen u Rumcajse. Podle organizačního týmu neexistuje v regionu srovnatelně silná „pohádková akce“ a podle místostarosty města jde o „největší a nejznámější festival pro děti, a to dlouhodobě“.

Podle řady návštěvníků i organizátorů **spojení Jičína a pohádky do jisté míry funguje jako značka**, jako první asociace, kterou si lidé vybaví, a roli festivalu si uvědomují jako zásadní. Podle jednoho z návštěvníků by Jičín bez festivalu „nebyl tak slavný“, jiný návštěvník vysvětloval, že festival posiluje pověst Jičína jako „města pohádky“. Zasazení festivalu přímo do města Jičína je zcela klíčové a s propojením Jičína a pohádky festival pracuje i na prostorové úrovni, kdy jičínské náměstí a známá Valdštejnská brána jsou samy o sobě kulisami festivalového dění.

Návštěvníci festivalu pocházející z Jičína popisovali, že **pohádkový festival k městu jednoduše patří** a propojení Jičína s pohádkou zmiňovali jako přirozené a

neproblematické, případně dodávali, že jsou na pohádkový festival hrdí, protože díky němu má město pozitivní pověst. Návštěvníci festivalu popisovali Jičín jako „*pohádkové město*” nebo „*město, které je kouzelné už na pohled*”, případně označovali pohádkovou postavu Rumcajse jako symbol Jičína. Vnímání Jičína jako města spojeného s pohádkou také přispívá k tomu, že festival je místními vnímán jako tradiční, tedy jako událost, která se ve městě koná dlouho a která je do něj přirozeně zasazená. Jak popsala jedna z místních návštěvnic: „*Je to naše tradice. Jičín a tenhle festival patří k sobě.*”

Jedna část návštěvníků tedy oceňovala tematickou unikátnost a odlišnost od jiných festivalů, ale někteří označovali festival za generický a srovnatelný s jakýmkoliv běžnými městskými slavnostmi v jiném městě nebo regionu a jedinečnost ve smyslu „*pohádkového zaměření*” na festivalu nespatořovali. Jistě záleží na tom, jakou část programu absolvovali nebo jaká očekávání si s festivalem spojovali.

Budování komunity a propojování aktérů

Festival spolupracuje s velkým množstvím místních aktérů a do jeho organizace se daří zapojit mnoho skupin, jednotlivců i institucí, které se různou měrou podílí na programu nebo organizaci. Spolupráce mají často dlouhodobý charakter a ukazují, že festival je v lokalitě dobře ukotvený a může se spolehnout na tradici, která je s ním spojená. Festival spolupracuje s firmami a podniky z Jičína a okolí, které festival podporují také finančně, s místními organizacemi a institucemi (například knihovna nebo kino) a také s jednotlivci, kteří se zapojují jako stánkaři nebo jako dobrovolníci. **Stěžejní je spolupráce s místní samosprávou a školami**, což jsou dvě oblasti, které budou nyní rozebrány podrobněji.

Hlavním pořadatelem festivalu je zapsaný ústav *Jičín – město pohádky*. **Spolupořadatelem festivalu je město Jičín**, které podle informací z organizačního řádu poskytuje součinnost při přípravě festivalu a veřejných prostranstvích, zajišťuje součinnost příspěvkových organizací a také poskytuje finanční podporu. V roce 2025 poskytlo město festivalu dotaci ve výši 2,5 milionu korun, což je částka pro festival zcela zásadní. Pro město Jičín není realizovatelné celý festival vést a pořádat, a proto ho realizuje právě zapsaný ústav.

V minulosti docházelo ke sporům mezi pořadatelem festivalu a městem a zdálo se, že festival úplně skončí, nicméně nakonec se podařilo najít udržitelnou formu spolupráce. Jičínský starosta i místostarosta vidí festival jako nepopiratelný přínos pro město a podle starosty vnímá festival kladně celé zastupitelstvo, které nemá problém schválit festivalu finanční příspěvek. Cílem města podle starosty není na festivalu vydělat, ale finančně zabezpečit jeho konání. Organizátoři festivalu hodnotí spolupráci s městem Jičínem jako velmi významnou a důležitou, a to jak ve finanční rovině, tak i v otázce personální spolupráce, kdy se přímo pracovníci úřadu podílí na chodu festivalu. **Podpora města je pro konání festivalu zcela nezbytná**. Festival je s městem Jičínem, a tedy i se samosprávou, úzce provázaný, jak ilustruje výrok jedné organizátorky, podle které by

„festival bez města neměl kde být“. Zdá se, že město i festival se vzájemně potřebují, a i přes problémy, které komunikaci mezi městem a festivalem v minulosti provázely, se podařilo najít fungující model spolupráce. Současná produkční festivalu považuje za zásadní zejména komunikaci mezi všemi aktéry: „Je pro nás důležitá jak komunikace s městem, tak s krajem. (...) Je potřeba sdílet informace oběma směry, a i my se pak můžeme spoustu věcí naučit.“

Druhým důležitým **spolupracujícím aktérem jsou školy**. Spojení se školami provází festival už od jeho počátků, jelikož festival zakládali místní učitelé a učitelky, kteří byli propojeni se školami v blízkém okolí, a festivalový program byl tedy od začátku navštěvován školami různých vzdělávacích stupňů. Školy jsou součástí festivalového dění i v současnosti, a to jak pasivně, tedy jako návštěvnictvo programu, tak i aktivně, tedy že se samy do programu zapojují svými vystoupeními, prodávají své výrobky nebo v případě žactva druhého stupně a středních škol fungují jako dobrovolníci. Festival většinou cílí na jičínské školy, ale zapojují se i školy z širšího okolí.

Z rozhovorů, které byly vedeny s učiteli a učitelkami, kteří se festivalu letos účastnili, vyplynulo, že navštěvují festival pravidelně a většina z nich hodnotila nabízený program pozitivně, a stejně tak se k zapojení škol vyjadřovala pozitivně většina návštěvníků. Stížnosti se týkaly pouze kapacity některých programů, která neumožňovala, aby se jí zúčastnily všechny školy, které o zapojení stály, což si uvědomují i organizátoři festivalu. Spolupráci se školami hodnotí organizátorský tým jako důležitou a sám jičínské i vzdálenější školy aktivně oslovuje s programy nebo soutěžemi. Spolupráce se podle organizátorů do jisté míry daří, nicméně rádi by školy motivovali k aktivnější účasti na festivalovém programu. Organizátoři se snaží, aby školy nebyly pouze pasivními návštěvníky, ale aby samy připravovaly vystoupení a program spoluutvářely, jak vysvětlila ředitelka festivalu: *„Každý rok vyhlašujeme výzvu, kdy se dětské soubory, a hlavně třídy můžou zapojit na našem festivalu na hlavním pódiu a ukázat, co umí. U jičínských škol se mi nedaří je namotivovat, (...) jičínské školy se rády občas zúčastní pasivně, ale to aktivní zúčastnění momentálně pokulhává.“*

Účast škol pomáhá festivalu vytvářet známost jeho značky v širším okolí a **aktivní i pasivní účast škol zajišťuje festivalu kontinuitu**. Spousta návštěvníků si festival pamatuje z doby, kdy se ho účastnili se svou školou a mají tedy chuť na festival přijít znovu, například se svými dětmi nebo s přáteli, jak popsala jedna z žen: *„Chodila jsem na festival jako dítě, teď sem chodím se svým vlastním dítětem.“* Mnoho návštěvníků festivalu uvedlo, že účast na něm berou jako tradici, popisují, že na festivalu vyrůstali nebo že si nedokážou představit září bez této události. Jak shrnula jedna z místních návštěvnic: *„Festival je součástí mého dětství a mého života.“*

Nejen mezigenerační interakce

Pro místní funguje **festival jako místo setkávání a zdroj sociální koheze** a jak popsala jedna z místních návštěvnic, umožňuje jim „*sejít se a prožít něco společného.*” Navštěvují ho s rodinou i s přáteli a těší se na něj mimo jiné i proto, že mohou potkat známé, s kterými by se při jiné příležitosti nesetkali. Pro některé je právě tento **sociální aspekt nejdůležitějším přínosem festivalu** – pro některé dotazované návštěvníky bylo hlavní motivací přijít na festival právě setkání s přáteli a známými, nikoliv festivalový program samotný, ovšem většina dotázaných popisovala festival jako propojení kulturního a společenského zážitku.

Festival je dlouhodobě prezentován jako festival pro děti, ale **program je vědomě mezigenerační**. Zahrnuje množství na děti orientovaných aktivit, ale počítá také s jejich doprovodem staršími návštěvníky. Jak se v rozhovoru vyjádřila ředitelka festivalu Šárka Bekrová, festival je charakterizován vzájemností a spoluprací napříč věkem a přitom zdůraznila, že jednou z nejdůležitějších hodnot je to, „*že malí diváci tady spolupracují s dospěláky, se starší generací*”. Právě tato mezigenerační interakce představuje jádro festivalové atmosféry.

To, že je festival vědomě mezigenerační, také dobře vystihují slova bývalé dlouholeté ředitelky Věry Rychterové. Ta opakovaně zdůraznila, že festival nikdy nesměřoval výhradně k dětskému publiku, ale je „*nejen o dětech, ale i o dospělých*” a že je určen „*pro všechny kategorie, vážené děti i kmety*”. Současně připomněla, že se na programu aktivně podílejí i dospělí. Rodiče se podle ní „*v dílnách nebo na besedách učí a inspirují*”, což ukazuje, že **festival záměrně podporuje sdílení, kontakt a učení napříč generacemi**.

Mezigenerační rozměr je na festivalu přítomen v mnoha podobách. Festivalový program je velmi široký a cílí jak na nejmladší dětskou generaci, tak i dospívající a dospělé, a zároveň je patrné, že toto cílení funguje, jelikož festival skutečně navštěvují lidé všech věkových kategorií, a často společně. Jedna z návštěvnic, která na festival přišla s asi šestiletým dítětem a skupinou přátel, pozitivně hodnotila, že její syn se mohl samostatně zapojit do dětských aktivit, zatímco ona mohla strávit čas s přáteli a povídat si. Zároveň jsme na festivalu také potkali mnoho rodin, ze kterých chodí na festivalový program děti, rodiče i prarodiče. Publikum festivalu se také mění v různou denní dobu: ve všední dny dopoledne se programů účastní zejména školy, odpoledne přichází rodiny s dětmi a na večerní koncerty míří dospívající a dospělí. **Vzhledem k dlouhé tradici festivalu a také propojení se školami někteří jeho návštěvníci rostou spolu s ním**, kdy ho navštěvují postupně jako děti, dospívající, rodiče s vlastními dětmi a prarodiče s vnoučaty.

Mezigenerační spolupráce je patrná také ve vedení festivalu, kde se setkávají pamětníci a lidé se zkušeností s těmi, kteří se ve vedení objevují nově, kteří leckdy změnili svou

pozici a z dětských účastníků nebo dobrovolníků se nyní významně podílejí na koncepci a zajištění festivalu.

Festival pro všechny

Organizační tým si podle slov ředitelky klade za cíl, aby byl festival „*opravdu pro všechny*“ a kromě propojování generací se festival snaží i **o vytvoření vhodného prostředí pro lidi s postižením**. Do letošního ročníku byla zapojena jičínská organizace Apopo, která poskytuje podporu dětem a dospělým s postižením. Organizaci aktivně oslovili pořadatelé festivalu, což její zaměstnanci hodnotili velmi pozitivně. Organizace pro festival zpracovala mapu festivalových míst, která informovala o dostupnosti pro lidi na vozíku a pomohla zřídit telefonní linku, na kterou se návštěvníci mohli obrátit pro informace o bezbariérovosti. Zároveň měla organizace na festivalu informační stánek a připravila si také program pro školy, o který byl tak velký zájem, že se kvůli kapacitě na všechny školy nedostalo.

Tradiční pohádky a moderní technologie

Účastníci projevovali zájem jak o tradiční pohádkový kolorit, tak o moderní technologie, které jsou dnes také spojené s pohádkovou tvorbou. Z tradičních pohádek byly na festivalu zpřítomněny například pohádkové postavičky, které se díky dobrovolníkům procházely po festivalových místech a přitahovaly pozornost návštěvníků, zvláště dětí. Rodiče leckdy svým malým dětem vysvětlovali, o jaké postavičky se jedná, jak je znají ze svého dětství a že si doma pohádky s postavičkami společně připomenou. Právě z pozorování bylo patrné, že dospělí s sebou leckdy brali děti nebo vnoučata, aby s nimi mohli sdílet svůj zájem a společně nabytou zkušenost, například u stánku, který provozoval umělecký kovář, dědeček s vnukem pozorovali, jak se to dělá, když se má vyrobit výrobek z kovu, k čemu slouží oheň a nástroje a s jakou silou a dovedností je třeba přitom počítat. Pohádky v klasické podobě představují svět, který již není tak vidět, ale přesto v případě řemesel je možné získat praktickou představu, s jakým umem, dovedností a estetikou výrobky vznikají.

V oblasti **moderních technologií** zase mohla zaujmout například Animační dílna Kyberna, kde v Biografu Český ráj studující Střední školy a vyšší odborné školy aplikované kybernetiky pod vedením Pavla Trnky realizovali dílnu. V ní si mohli účastníci zdarma vyzkoušet spoustu klasických i digitálních animačních technik, od loutkové přes kreslenou až po 3D animaci. Pavel Trnka vysvětloval, že kromě účastníků z různých škol zajímavých se o možné uplatnění v této oblasti přicházeli do dílny i dospělí s jejich dětmi a vnoučaty vyzkoušet si, jak animace vzniká a jak se dá tvořit.

Vnímání festivalu různými skupinami: místní a přespolní, s dětmi a bez dětí

Během festivalu jsme jako součást výzkumu realizovali krátké situační rozhovory s návštěvníky festivalu a v průběhu analýzy dat jsme tyto krátké rozhovory rozdělili do skupin podle dvou charakteristik:

1. zda šlo o rozhovor s člověkem bydlícím v Jičíně, tedy o místního, nebo o rozhovor s někým bydlícím mimo Jičín,
2. zda šlo o návštěvníky, kteří na festival přišli s dětmi, nebo o návštěvníky bez dětí.

Na základě třídění rozhovorů do těchto skupin můžeme přibližně popsat, jak se pohledy na různé festivalové aspekty v těchto skupinách lišily nebo naopak shodovaly. Je ovšem nutné připomenout, že realizovaný výzkum byl kvalitativní a je tedy obtížné jednoznačně vymezit rozdíly mezi skupinami dotazovaných, které mohou být zkresleny počtem provedených rozhovorů a výběrem dotazovaných, který byl náhodný. Prezентujeme zde tedy spíše zachycené situační výpovědi, nejde o kvantitativní údaje.

Pokud jde o **srovnání skupiny místních a přespolních**, většina návštěvníků z obou těchto skupin se shodla na tom, že město během festivalu ožije a obě skupiny bez rozdílu ve většině případů oceňovaly, že se „*ve městě něco děje*”. Menšina místních si stěžovala na komplikované parkování během festivalu a na ruch, který označila jako nepříjemný. Zajímavé je, že jak místní, tak i nemístní návštěvníci festivalu zdůrazňovali propojení města Jičína s pohádkovým tématem festivalu. Je tedy zřejmé, že propojení Jičína a pohádky, s kterým festival aktivně pracuje, rezonuje jak mezi místními, tak i mezi přespolními návštěvníky. Pokud jde o názory na ceny festivalových aktivit a nabízených atrakcí nebo jídla, můžeme konstatovat, že mezi oběma skupinami taktéž nebyly velké rozdíly, jelikož v obou skupinách se našlo podobné množství lidí, kteří ceny na festivalu hodnotili jako vysoké. Pokud jde o místní, bylo patrné, že při hovoru o cenách více reflektovali vývoj, kdy popisovali že „*dříve výdaje nebyly tak vysoké*”, což nemístní návštěvníci většinou nezmiňovali. Někteří nemístní porovnávali ceny s většími městy, jako například jedna návštěvnice z Prahy, které jičínské ceny v porovnání s pražskými připadaly přijatelné. Jediným patrnějším rozdílem mezi těmito dvěma skupinami návštěvníků byl způsob, jakým se o festivalu dozvěděli. Místní návštěvníci popisovali, že festival znají roky a o letošním ročníku se většinou dozvěděli z plakátů ve městě, případně z místních novin a jen menšina z nich skrze sociální síť. Nemístní návštěvníci se o festivalu nejčastěji dozvěděli ze sociálních sítí nebo obecně z internetu a značná část také přijela na doporučení známých nebo kolegů.

Ani mezi **skupinou, která dorazila na festival s dětmi, a skupinou návštěvníků bez dětí** nebyly v názorech na festivalové dění velké rozdíly. Většina z obou skupin akcentovala, že program je „*opravdu pro všechny*” a každá z těchto skupin jmenovala specifický typ aktivit, které na festivalu vyhledává – návštěvníci s dětmi především dílničky a atrakce pro děti, návštěvníci, kteří přišli bez dětí, zmiňovali hlavně koncerty a

občerstvení. Menšina návštěvníků bez dětí zmínila, že by ocenila více programu pro dospělé. Zajímavé je, že se v rozhovorech několik místních návštěvníků zmínilo, že festival má pro ně jinou atmosféru podle životní fáze, v které ho navštěvují: jiný dojem měli z festivalu jako děti, jiné aktivity vyhledávali jako teenageři a jinak se cítí na festivalu s vlastními dětmi. Pokud jde o názory na ceny festivalových aktivit, lidé, kteří na festival dorazili s dětmi, častěji popisovali, že jsou pro ně některé z aktivit nákladné, zejména pokud měli dětí víc. Nicméně například na nutnost platit vstupné v Zámeckém parku si stěžovali i někteří návštěvníci, kteří na festival přišli bez dětí.

Shrnutí: Mezi tradicí a inovací

Festival *Jičín – město pohádky* za desítky let získal tradiční místo v kulturním i sociálním životě města a regionu. V celém svém období jeho protagonisté řešili organizační, finanční, dramaturgické, programové, propagační a jiné úkoly a sbírali cenné zkušenosti. Ve festivalové štafetě docházelo ke kontinuitě, ale také k obměně ve vedení festivalu. Řešily se i různé krizové situace, jak v tradici pokračovat dál. **Důležité je, že stále dochází k navazování na ideové pojetí festivalu** a k udržování sítě hlavních aktérů, spolupracovníků a spolupracujících organizací, a že **obyvatelé Jičína projevují o festival stále zájem.**

Jsou také uchovány základní atributy festivalu, jako slavnostní průvod, zvonky v městské bráně a podobně. Některé festivalové prvky již nejsou užívané, ale jiné nové zase přibývají. Každý rokem se mění podtitul festivalu a jeho **organizace a koncepční rámec se snaží reagovat na proměny a výzvy doby.** Vývoj technologií zasahuje nejen do oblasti komunikace a propagace, ale vyvolává otázku, jak bude festival i nadále naplňovat tři body festivalového provolání v situaci, kdy se ve společnosti prohlubuje význam a užívání moderních technologií a informačních sítí, což může přinášet přednosti i rizika.

Festival nabízí příležitost posuzovat každý ročník nejen s ohledem na předchozí, ale v celé sérii ročníků podle toho, kdo je jejich pamětníkem. Má tak svou paměť. Programové návraty mohou působit podpůrně, jelikož připomínají kontinuitu, obnovují zapomenuté nápady a zkušenosti a posilují vztah účastníků a místních obyvatel k místu a ke společnému sdílení. Lze předpokládat, že některé již pozapomenuté, ale obnovené aktivity mohou program nově obohatit a získat nové participanty na festivalovém dění.

Ukazuje se, že není snadné hledat vyváženost mezi profesionalizací a komunitním rázem festivalu, mezi tradicí a inovací, mezi rozsahem programové skladby a pozitivní reakcí všech jeho účastníků, mezi komerčními aspekty a kvalitou, kterou chce festival kultivovat a povzbuzovat. Odhodlání současných protagonistů, vedoucích a participantů však zavrhuje k předpokladu, že **festival Jičín – město pohádky svou**

perspektivu do dalších let neztratí a že bude hledat a nacházet podněty pro zdárný rozvoj festivalové tradice v nových podmínkách i do budoucna.

Závěr

Na základě etnografického výzkumu a představených zjištění můžeme stručně shrnout odpovědi na výzkumné otázky.

- **Jaký je význam festivalu pro život lokality? Jaké jsou jeho efekty na život dané lokality?**

Festival ve své tradici tvoří součást symbolické identity města a podílí se na jeho obrazu a značce. Jeho význam je vnímán ve své důležitosti nejen ve městě, ale i v širším regionu. Festival je jak tematicky, tak i rozsahem jedinečný a v rámci kulturních aktivit představuje pro město největší událost. Svým charakterem vyvolá sociální kohezi a zapojuje různé aktéry do společného úsilí: samosprávu, vedení festivalu, různé organizace, dobrovolníky a podporovatele z místa i odjinud.

„*Město festivalem žije!*“ a ve festivalových dnech se stává Jičín živějším, slavnostnějším a přitažlivějším. Festival přispívá i k rozvoji cestovního ruchu, prohlubuje vztah místních i přespolních k místu a k jeho odkazům na minulost i současnost. Svým zaměřením podporuje význam pohádek jako tematického svorníku společenského sdílení a participace.

- **Jaký má vliv lokalita na festival? Jak je festival spjatý s lokalitou?**

Zasazení festivalu do města podporuje jeho sepětí s lokalitou, která svým společenským a kulturním charakterem a rázem přírodní krajiny umocňuje vnímání festivalu jako něčeho specifického právě pro dané místo. Místní podpora festivalu svědčí o tom, že lidé se s tímto charakterem identifikují a jsou ochotni se podílet na jeho rozvoji.

Zvláštní důležitost sehrává úsilí o kvalitní kulturní úroveň festivalu, včetně aktivního zapojení účastníků. To poskytuje široký prostor pro setkávání, která jsou rámována výchovně vzdělávacími cíli festivalu. Tím na sebe festival váže místní kulturní organizace, místní i přespolní školy různých stupňů, organizace občanské společnosti, podnikatele a tvůrce v oblasti kreativních odvětví. Dochází k posilování společného síťování, spolupráce a k využití potenciálu kulturního a společenského kapitálu pro místní rozvoj.

Propojování aktérů napomáhá k utváření komunity a komunitního rázu života ve městě. Lokalita rekrutuje osobnosti schopné aktivního přístupu k místnímu rozvoji a k podpoře kvality života v místě a jejich činnost není omezena jen organizací festivalu, ale je přítomna v dalších aktivitách.

• Čím festival přispívá k mezigeneračnímu dialogu?

Mezigenerační dialog a interakce je patrná na více úrovních, například na úrovni vedení festivalu a zapojených aktérů a svým zaměřením a programovou skladbou festival zavdává k tomu, aby mohl vyhovovat odlišným věkovým kategoriím návštěvníků.

Svým zaměřením je festival vědomě mezigenerační a zakládá si na aktivitách, ve kterých starší i mladší, dospělí, mládež i děti mohou spolupracovat, vzájemně získávat zkušenosti a společně trávit čas. Specifickým podtitulem pro každý ročník festivalu se vytváří tematický rámec, v němž se příslušníci různých generací mohou společně nebo jeden od druhého vzájemně učit. Inkluzivní přístup k divákům je prohlubován i spoluprací s organizací Apropo.

Zjištění řešitelského týmu vedou k následujícím námětům k diskusi:

Uvedené náměty jsou diskusním příspěvkem, který je účelné vyhodnotit také na základě samostatné reflexe festivalu jeho vedením a participujícími aktéry a které vyžadují jejich kritickou percepci.

- V **propagaci festivalu** zvážit formy, které náležitě osloví jak ty, kteří jsou zvyklí na tradiční způsoby propagace, tak ty, kteří jsou uživateli moderních informačních technologií. Nabízí se také využít zkušeností z propagace jiných festivalů. Otázkou je, zda by propagaci festivalu neposílila animace nebo znělka.
- Jak se ukázalo, úkolem je najít způsob **motivace k aktivní účasti místních škol** do festivalového programu nebo do doprovodných akcí. V této souvislosti se nabízí spolupráce s odborem školství (v případě středních škol) Krajského úřadu KHK nebo spolupráce s vybranými školami, například středními pedagogickými školami v kraji, anebo podle tematického zaměření i s jinými organizacemi. Například se může jednat o spolupráci s Univerzitou Hradec Králové, která na různých svých fakultách může podpořit programovou skladbu nebo poskytnout organizační podporu.
- Jedním z citlivých problémů jsou **ceny festivalových aktivit**, vstupné a výše jeho ceny a nejasnosti spojené s tím, na kterou část je vstupné požadováno. Je tedy důležité dostatečně zdůrazňovat, které akce jsou spojeny s placenými vstupenkami, vysvětlovat z jakého důvodu nebo pro koho platí jaká zvýhodnění a které akce (včetně dílen) jsou zdarma. Je možné zvážit, zda program nečlenit i podle toho, jaké aktivity jsou placené a jaké nikoli. Nabízí se, zda neposkytnout návštěvníkům jasnější cestu k tomu, jak si festival co nejvíce užít i s nejmenšími náklady, čemuž by patrně mohla pomoci distribuce takto zpřehledněného programu festivalu zdarma.
- Ke kriticky vnímaným aspektům průběhu festivalu patří oblast **parkování** a její systematické informační i organizační zajištění.

- K evidovaným námětům dále patří i to, zda nezajistit pro návštěvníky **více míst k odpočinku** nebo sezení, a to včetně možnosti schovat se před případným deštěm.
- Vyhodnocení si zaslouží otázka **prostorové dislokace** festivalového programu. Letos si návštěvníci na novou koncepci zvykali, je tedy účelné vyhodnotit, zda v dalším ročníku tuto změnu přijmou lépe.
- Stejně tak je k zamyšlení, jak **bohatý, pestrý a rozsáhlý program** nabízet a v kolika dnech. Festival se snaží být festivalem pro všechny, zároveň je ale pravděpodobné, že všechny návštěvníky vzhledem k omezeným možnostem nelze zcela uspokojit. Nabízí se tedy zvážit, zda a jak festival více zacílit na určité skupiny.
- K úvaze se nabízí, zda nevyužít některých námětů z předchozích ročníků a nepokusit se o **programové návraty** jako odkaz na inspirace, které tradice festivalu za mnoho let nastřádala.
- Do budoucna bude jistě k promýšlení, čím a jak posilovat úsilí o **výchovně vzdělávací efekty** festivalového programu a kvalitu atrakcí.
- **Tematické zaměření festivalu** je účelné výrazně vysvětlovat a připomínat jeho význam v různých formách propagace. Pomohlo by výraznějším způsobem podporovat zájem o téma či zjišťovat zpětnou vazbu, nakolik je návštěvníky téma zřetelně vnímáno.
- V neposlední řadě je účelné využít **sdílených zkušeností** a dobré praxe v případě obdobných festivalů v kraji.

